

Van doopvont naar avondmaalstafel

Van dr. W.Verboom verschenen eerder bij KokBoekencentrum
Uitgevers:

*De belijdenis van een gebroken kerk. De Dordtse Leerregels –
voorgeschiedenis en theologie*

De Dordtse Leerregels. Een hertaling

De Heidelbergse Catechismus. Een eigentijdse weergave

De Nederlandse Geloofsbelijdenis. Een eigentijdse weergave

De theologie van de Heidelbergse Catechismus

Die dag zal zeker komen. Bijbelse meditatie over verwachting

Eén houvast. Dagboek over persoonlijk geloven

Eeuwige vriendschap. Over de waarde van Gods verbond

(met dr. J. Hoek)

Gouden oogst. Een halve eeuw theoloog in pastorie en universiteit

'Ik zie een poort wijd open staan'. Geloven in de verkiezende God

(met dr. J. Hoek)

Kostbaar belijden. De theologie van de Nederlandse Geloofsbelijdenis

Meer dan goud. Bijbelse meditatie

Met hart en ziel geloven. Over bevinding (met dr. J. Hoek)

Stil tot God. Bijbelse meditatie

Uw Woord is mijn lamp. Bijbelse meditatie

Van hart tot hart. Over de Dordtse Leerregels

Van doopvont naar avondmaals- tafel

*Pastorale uitleg
van de liturgische
formulieren bij
doop, belijdenis
en avondmaal*

Dr. W. Verboom

Ontwerp omslag: Studio Mol / Andries Mol
Lay-out binnenwerk: Gewoon Geertje

ISBN 978 90 435 3664 6

ISBN 978 90 435 3665 3 (e-book)

NUR 709

www.kokboekencentrum.nl

© 2021 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden

KokBoekencentrum Uitgevers vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Ik heb U lief, o mijn beminde

Ik heb U lief, o mijn beminde,
Die al mijn vreugde en sterkte zijt.
Ik heb U lief, o welgezinde,
wiens komst ik dag en nacht verbeid.
Ik heb U lief, o schoonste licht,
glans van Gods aangezicht

Ach, dat ik U zo laat herkende,
Gij die de schoonheid zelve zijt,
dat ik niet eer mij tot U wendde,
mijn zielenrust, mijn zaligheid!
Ach, dat ik U, mijn heil, mijn schat,
Zo laat heb liefgehad.

Ik heb U lief, o wonderschone,
ik heb U lief, Gij zijt mijn God.
Ik vraag niet, dat Gij mij zult lonen;
ik heb U lief, ook in de nood.
Ik heb U lief, o schoonste licht,
gezegend aangezicht!

Augustinus, *Belijdenissen*, X, 38, berijming door Ad den Besten
(*Weerklank*, lied 446:1,3,6)

Inhoud

Woord vooraf	9
DEEL 1	13
Formulier om de Heilige Doop te bedienen aan de kleine kinderen van de gelovigen	
Inleiding	15
1. In zonden ontvangen en geboren	21
2. In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest	24
3. De doop teken en zegel van Gods verbond	35
4. De kinderdoop	41
5. Het zondvloedgebed	50
6. De doopvragen	57
7. De bediening van de doop en het dankgebed	65
DEEL 2	71
Formulier voor de Openbare Geloofsbelijdenis	
Inleiding	73
1. Gebed	80
2. Inleiding op de geloofsbelijdenis	83
3. De geloofsbelijdenis	88
4. Opneming onder de belijdende leden, belijdenis en gebed	98
DEEL 3	105
Formulier om het Heilig Avondmaal te houden	
Inleiding	107
1. De instelling van het avondmaal	109
2. De voorbereiding op het avondmaal	115

3. De betekenis van het avondmaal	126
4. Gebed en ‘omhoog de harten’	136
5. De viering van het avondmaal	141
6. De dankzegging voor het avondmaal	144

BIJLAGE 1 148

1. Formulier om de Heilige Doop te bedienen (aangepast taalgebruik)	149
2. Formulier voor de openbare geloofsbelijdenis (aangepast taalgebruik)	154
3. Formulier om het Heilig Avondmaal te houden (verkort en aangepast taalgebruik)	159

BIJLAGE 2 167

Gespreksvragen voor een gesprekskring	167
---------------------------------------	-----

Literatuur	172
------------	-----

Woord vooraf

De klassiek gereformeerde liturgische formulieren zijn over het algemeen niet erg geliefd. Veel mensen vandaag vinden dat ze passen bij het geloof en de kerk uit de tijd van de Reformatie in de zestiende eeuw, maar niet meer bij die van vandaag. Alleen al het taalgebruik staat ver van hen af. Bovendien vinden zij ze (te) lang.

Dat is jammer. Het is mijn ervaring dat we een schat aan geestelijke leiding ontvangen in onze liturgische formulieren. Maar dan moet je wel de moeite nemen om naar ze te luisteren. Dan worden zij een gids voor een evenwichtig, persoonlijk geloofsleven. Ook krijgen ze betekenis voor het leven van de gemeente als lichaam van Christus. Pastoraat bij uitnemendheid. We ontmoeten in de liturgische formulieren een door levenservaring beproefde pastor voor ons geloofsleven.

De koppeling aan de ‘beproefde route’: doop – belijdenis – avondmaal biedt daarbij een helpende structuur.

Dit boek kan zijn dienst bewijzen voor een persoonlijke oefening in de betekenis van de Heilige Doop, de openbare geloofsblijdenis en de viering van het Heilig Avondmaal. Voortdurend is er de verbinding met het leven van de christelijke gemeente. Daarom kan het boek ook gebruikt worden voor het geloofsgesprek in de gemeente. Hiervoor zijn de gespreksvragen bedoeld, die de lezer achter in het boek aantreft.

Het geheel bestaat uit drie delen. Steeds wordt eerst een gedeelte van het formulier dat besproken wordt, weergegeven. Daarna volgt een pastorale toelichting. Ook zijn regelmatig citaten, liederen en gedichten toegevoegd.

In dit boek wil ik het goud van de erfenis van de Reformatie overdenken. Ik ben me ervan bewust dat dit niet voor het eerst gebeurt. Ik denk bijvoorbeeld aan het geschrift van prof.dr. W. van 't Spijker,

Zijn verbond en woorden, en van dr. J.G. Woelderink, *Het doopsformulier*. In deze publicaties vindt men ook het een en ander over de geschiedenis van de liturgische formulieren. Ik denk in het bijzonder aan de fijnzinnige, pastorale publicatie van ds. C. van der Wal *Amen en beamen. Doop – Belijdenis – Avondmaal*. Het boek dat u nu in handen hebt, heeft een soortgelijke doelstelling als dat van Van der Wal, maar dan meer afgestemd op onze tijd.

Graag wijs ik ook op meer recente literatuur over de liturgische formulieren, zoals *Gedoopt in de Naam. Het doopformulier aan Gods gemeente uitgelegd* van de hand van ds. J.J. Verhaar en *Tastbaar aanwezig. Schatten uit het avondmaalsformulier*, geschreven door drs. C.H. Hogendoorn. Ik beveel ze van harte aan. Het eigene van mijn publicatie is dat ik vooral wil ingaan op de *pastorale betekenis* van de liturgische formulieren. Om als leerlingen van de Reformatie aan de voeten te zitten van een gids voor geloof en gemeente, waardoor zoveel generaties vóór ons geloofsonderricht en leiding hebben mogen ontvangen. Dat de samenkomst van de gemeente daarvan een onmisbaar onderdeel is, wordt dan meer en meer duidelijk. Geloven is wel persoonlijk, maar je doet het niet in je eentje; je doet het in de wonderlijke gemeenschap van de gemeente.

Als tekst van de formulieren gebruikte ik de hertaling, geïnitieerd door de Gereformeerde Bond, gebruikt in het *Dienstboek voor de Protestantse Kerk in Nederland*. Voor de tekst van de Belijdenisgeschriften maakte ik gebruik van de *Belijdenisgeschriften van de Protestantse Kerk in Nederland*.

Ten slotte: in bijlage 1 vindt de lezer de liturgische formulieren in enigszins gemoderniseerd Nederlands. Het avondmaalsformulier heb ik bovendien ingekort. Gemeenten waarin dit klassieke formulier als erg lang wordt ervaren, zijn hier wellicht mee geholpen. Ook vindt de lezer in bijlage 2 gespreksvragen. Ze zijn bedoeld voor een gesprekskring in de gemeente over de liturgische formulieren. Een beknopte literatuurlijst vindt de lezer achter in het boek.

Graag spreek ik mijn dank uit aan dr.ir. J. van der Graaf en ds. H. Veldhuizen. Hun waardevolle suggesties heb ik graag in de tekst verwerkt.

Van harte hoop ik dat deze publicatie tot zegen voor de lezers mag zijn, waarbij het geloof in Jezus Christus als onze persoonlijke Zaligmaker centraal staat. Ik denk in het bijzonder aan hen die de openbare belijdenis van hun geloof (zullen) afleggen of die dat onlangs hebben gedaan.

Ik heb slechts één houvast in leven en in dood:
mijn trouwe Heiland die zijn kostbaar bloed vergoot,
heeft heel de prijs betaald voor al mijn schuld en zonden,
Hij heeft mij vrijgekocht, uit satans strik ontbonden;
ik heb de zeggenschap over mijzelf verloren,
met lichaam en met ziel mag ik Hem toebehoren.
(*Weerklank*, lied 366:1 (tekst H. van 'tVeld))

W. Verboom
Harderwijk, voorjaar 2021

DEEL 1

Formulier om de Heilige Doop te bedienen aan de kleine kinderen van de gelovigen

Of weet u niet dat wij allen die in Christus Jezus gedoopt zijn, in Zijn dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat evenals Christus uit de doden is opgewekt tot de heerlijkheid van de Vader, zo ook wij in een nieuw leven zouden wandelen (Rom. 6:3-4).

Inleiding

Dopen in de Bijbel

Het woord *dopen* is afgeleid van dompelen, de vertaling van het bijbelse woord *baptein* of *baptizein*. Het gaat om een godsdienstige handeling waarbij men wordt ingedompeld of ondergedompeld in water. Deze handeling heeft oude wortels in Israël. Reeds in de wetten die God aan zijn volk had gegeven lezen we over reinigingsrituelen (vgl. Num. 19). De spits van de reiniging is gericht op de afwassing van de zonde. Van deze reinigingsrituelen is de doop afgeleid. In het latere Israël kent men de zogenaamde *proselietendoop* (*mikwè*). Heidenen die overgaan tot het joodse geloof worden gedoopt, als een teken van afwassing van het onreine leven in het heidendom. In het Nieuwe Testament lezen we over de doop door Johannes in de Jordaan (Mat. 3:6). Het is de doop van de bekering van een leven in de zonde en het begin van een nieuw leven overeenkomstig de Tora van de Heere. Deze beide vormen van de doop moeten we onderscheiden van de doop die Jezus instelt. Ze hebben iets voorlopigs en missen de volheid van het heil dat Jezus Christus tot stand heeft gebracht (vgl. Hand. 19:1-5). De doop zoals wij die kennen is ingesteld door Jezus bij de uitzending van de twaalf discipelen. In Mattheüs 28:19 lezen we daarover:

Ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen.

Petrus grijpt erop terug in zijn preek op het Pinksterfeest wanneer hij zegt:

Bekeer u en laat ieder van u gedoopt worden in de Naam van Jezus Christus, tot vergeving van de zonden. (...) Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen die veraf zijn, zovelen als de Heere, onze God, ertoe roepen zal (Hand. 2:38-39).